

Marloes Alferink

met Alwin Grijseels

Als het thuis niet veilig is

Hoe ik als gezinsvoogd in de jeugdzorg
probeerde het verschil te maken

ALFABET UITGEVERS

2026

In 2025 ontvingen ongeveer 477.000 jongeren in Nederland jeugdzorg, wat neerkomt op 1 op de 9 jongeren tot 23 jaar. Daarvan ontvingen 39.000 jongeren jeugdhulp met verblijf, 33.000 jeugdbescherming (zoals onder-toezichtstelling of voogdij) en 9000 jeugdreclassering.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Inhoud

Proloog	13
I Sara (I)	
<i>Na de geboorte achtergelaten</i>	25
2 Elia	
<i>Niemand die er onvoorwaardelijk is</i>	35
3 Christiano	
<i>Wel of niet terug naar de biologische moeder?</i>	45
4 Olivia	
<i>De media versus de werkelijkheid</i>	51
5 Vier kinderen	
<i>Als je denkt dat je alles wel een keer gezien hebt</i>	56
6 Sara (II)	
<i>Waar samenwerking toe kan leiden</i>	67
7 Gezin B.	
<i>Het onmogelijke mogelijk maken</i>	75
8 Connor	
<i>Zoektocht naar biologische vader</i>	83
9 Ans	
<i>Als thuis bij pleegouders is</i>	90
10 De ambtenaar	
<i>Financiële prioriteit</i>	97
11 Sabrina	
<i>Een kind als casus verkopen aan zorgaanbieders</i>	101

12	Levina	
	<i>Als je niet weet waar je morgen slaapt (I)</i>	III
13	Rico	
	<i>Als je niet weet waar je morgen slaapt (II)</i>	II6
14	Leven in waakstand	123
15	Romilio	
	<i>Een (on)geoorloofde knuffel</i>	131
16	Safar	
	<i>Van angst naar vertrouwen</i>	141
17	Deborah	
	<i>Als functioneren in de samenleving onmogelijk lijkt</i>	151
18	Julia	
	<i>Een zachte landing van gedwongen hulp</i>	163
19	Sven	
	<i>Het kind dat niemand tot last wil zijn</i>	171
20	Een bureaulade vol gezinnen	181
21	Ode aan de gezinsvoogd	191
22	Justin	
	<i>Als het thuis niet veilig is</i>	199
23	In onschuld geboren	207
24	Usi	
	<i>Kinderen die hulp vragen hebben hulp nodig</i>	217
25	De kracht van zacht – de route naar verandering	229
26	De weg van de meeste weerstand	233
27	Hoe we écht verschil kunnen maken	237
	Epiloog	245
	Hoe het de kinderen nu vergaat	253
	Verantwoording	263
	Woorden van dank	265

Proloog

Wanneer hard leidend is

Op de fiets over de Erasmusbrug. Een venijnige klim. Nog voor het hoogste punt is bereikt, zie ik het KPN-gebouw opdoemen aan de Maasoever. Ik ervaar een zweem van inspanning gecombineerd met nieuwsgierigheid naar de naderende ontmoeting. Bijna tien jaar na dato heeft Justin me opgezocht en gevonden via LinkedIn.

Ik herinner mij Justin als een lieve, intelligente jongen. Een veertienjarige knul die me raakte in mijn hart en met wie ik een connectie voelde. Tenminste, dat dacht ik. Want na verloop van tijd kreeg twijfel de overhand toen het telkens weer misging op de plekken waar hij woonde.

Justin en zijn zusjes werden een van de gezinnen waarbij ik hét verschil niet maakte. Het werd een ondertoezichtstelling met amper successen. Wat ik ook probeerde, het lukte gewoonweg niet. Ondanks opvoedondersteuning ging het thuis niet beter. Ik bleef de indruk houden dat de kinderen zich ongelukkig voelden. Ook al vertelden ze me iets anders. *Betekende ik te weinig als beginnende gezinsvoogd? Deed ik mijn werk niet goed genoeg voor dit gezin? En waarom zoekt Justin mij nu, tien jaar later? Is hij boos? Wil hij iets kwijt? Of kan ik iets voor hem betekenen?*

Bijna ben ik op het hoogste punt, inmiddels zwetend van de inspanning. Nog een paar keer stevig doortrappen. Tussen al die malende vragen in mijn hoofd ontspringt opeens een sprankje hoop. Zou het tegenovergestelde ook waar kunnen zijn?

Als gezinsvoogd stopt de professionele bijdrage abrupt wanneer het kind ‘volwassen’ is. Oftewel, de leeftijd van achttien jaar heeft bereikt. Maatregelen eindigen, financiering stopt en nieuwe regels en wetten doen hun intrede. Het systeem wordt nog meer leidend, en hoe het met de opgroeiende jongvolwassene op dat moment gaat raakt naar de achtergrond. Ik heb gezien en gevoeld hoe groot de impact van een beschermingsmaatregel is op het leven van een kind. Hoe bepalend en ingrijpend besluiten als een uithuisplaatsing of niet uit huis plaatsen zijn. Hoeveel impact dit heeft op alle dagen die volgen in het leven van het kind. Het maakt dat er één vraag is die me altijd bezig heeft gehouden nadat ik afscheid heb genomen: hoe zou het verder zijn gegaan?

De afdaling begint en ik stop met trappen. Ik geniet van het waanzinnige uitzicht op de Kop van Zuid, met onderaan links de rechtbank waar ik uren heb doorgebracht tijdens de vele familierechtzittingen. Het gebied rechts van de brug met Katendrecht, een gezellige en creatieve wijk vol kunstenaars, ondernemers, terrassen en restaurantjes. Het einde van de Erasmusbrug nadert en ik stuur, nog altijd zonder te trappen, scherp naar rechts, van het fietspad de stoep op. Mijn fiets zet ik haastig tegen een lantaarnpaal. Als ik de entree van het KPN-gebouw in stap zie ik hem staan, midden in de centrale hal.

‘Wauw Justin, wat geweldig je hier te zien.’

Ik open mijn armen en een omhelzing volgt.

‘Bijzonder en gek om je weer in het echt te zien, na zoveel jaren,’ begint Justin. Ik kijk hem aan. Dezelfde sprankeling in zijn donkere ogen als vroeger. Inmiddels is hij iets langer dan ik; hij heeft donkerbruin haar en een charmante glimlach en draagt een mooi gladgestreken wit overhemd boven zijn donkerblauwe pantalon. Ik volg hem in de lift naar boven, waar hij me rondleidt door de kantoortuin. Hier bezetten twee van zijn teams vandaag de klantenservice. De wandeling eindigt in de kantine – die meer weg heeft van een hippe espressobar – waar we plaatsnemen aan een tafel bij het raam en waar een eerste kop koffie wordt geserveerd.

‘Ik ben zo benieuwd. Hoe is het je vergaan nadat we afscheid van elkaar namen?’

Hij is even stil en neemt een slok van zijn zwarte koffie.

Ik ga verder: ‘Er waren destijds twee opties, weet ik nog. Of je ging terug naar school, om je vwo af te maken, of je zou gaan voor het snelle geld verdienen. Een pad waar veel jongens uit je buurt voor kozen. Wat is het geworden?’

Justin kijkt me vluchtig aan, waarna zijn blik afdaalt naar beneden.

‘Het laatste,’ zegt hij.

Gezien de setting in dit imposante gebouw, maar ergens ook tegen beter weten in, hoopte ik op het sociaal wenselijke antwoord. School keurig afgemaakt en een leuke baan gevonden.

‘Wil je me erover vertellen?’

Justin knikt en begint te praten. Net als jongens uit de buurt is hij in de drugshandel gegaan. Cocaïne welteverstaan. Ergens in Zuid-Limburg, tegen de Duitse grens, kon

hij aan de slag. Binnen afzienbare tijd was hij een bekwame en betrouwbare handelaar. De zaken gingen uitstekend en hij begaf zich in een omgeving van geweld en rijkdom. Hij reed rond in auto's van een ton. Zonder rijbewijs. Er was altijd geld genoeg.

‘Hoe was het contact met je moeder en je twee zusjes?’ vraag ik.

‘Amper contact,’ zegt Justin eerlijk. ‘Ik had Rotterdam achter me gelaten en ik sprak ze weinig. Ik had heel andere dingen aan mijn hoofd. Rotterdam gaf me een rotgevoel.’

Terwijl hij vertelt blijf ik verwonderd naar hem kijken. Naar zijn zachte, liefdevolle blik. Hij is geen harde jongen, zoals geen enkel kind dat is. Het beeld van hem rijdend in dure wagens door duistere plekken, en nu aan de koffie met uitzicht over de Maas. Het voelt onwerkelijk.

‘Op een dag werd ik gebeld door mijn moeder,’ zegt Justin. Zijn toon is opeens bedrukt, ik hoor een trilling in zijn stem. ‘Ik was al jaren weg, maar ze belde op een woensdag in maart om te vertellen dat ze borstkanker had. Het nieuws kwam hard aan. Ik wilde op slag naar huis. Naar haar. Ik had die dag alleen geen auto tot mijn beschikking. Wel de volgende dag, dus ik moest een dag wachten. Eén dag. Na al die jaren van afwezigheid ging dat het verschil niet maken, zou je denken. Maar alles in mij zei: je moet gaan, Justin! Vanavond nog. Ga naar je moeder. En dus deed ik dat. Na een dure taxirit arriveerde ik diezelfde avond nog in Rotterdam.’ Een verwonderde blik plots in zijn ogen, ik zie zijn schouders zakken.

‘De volgende ochtend, in alle vroegte, deed de politie een inval in onze woning in Limburg. Het hele pand werd overhoopgehaald en mijn compagnon verdween voor lange

tijd achter de tralies. En ik ontsprong de dans. Bij de politie wist kennelijk niemand van mijn bestaan, niemand zocht naar mij.' Justin recht zijn rug en trommelt kort met zijn vingers op de rand van de tafel. 'Het was een teken. Zo zie ik het. Een redding van iets, van iemand. Groter dan ikzelf. Alsof er tegen me werd gezegd: Justin, het is genoeg geweest. Tot hier en niet verder.'

Met een verse cappuccino in mijn handen geklemd luis-ter ik, bijna ademloos. Justin neemt me mee op zijn reis. Door zijn plotselinge vertrek uit de drugshandel moest hij een tijdje onderduiken in een onbekend dorp. Toen eenmaal de storm was gaan liggen, reageerde hij op een vacature bij de klantenservice van KPN. Hier werkte hij zich succesvol op. Zonder een opleiding afgemaakt te hebben, maar met een enorme wilskracht en veerkracht om het tij te keren.

'En je hebt contact met mij gezocht om me dit allemaal te vertellen?'

Justin knikt bevestigend. 'Klopt. Ik zit in een traject bij een high-end businesscoach binnen het bedrijf. Die coach krijg je als het bedrijf talent ziet. Voor het eerst in al die jaren heb ik hem durven te vertellen over mijn leven in de jeugdzorg. Ik schaam me ervoor, maar door zijn vertrouwen in mij heb ik het echte verhaal durven vertellen. Ik heb alles verteld. Over waar alles begonnen is. Over het moment dat ik mijn stiefvader aanvloog met een mes, nadat hij voor de zoveelste keer mijn moeder te lijf ging. Hoe ik niet lang daarna uit huis werd geplaatst en... Nou ja, de rest ken je. Alle plekken waar ik heb gewoond en zo.'

'Hoe reageerde je coach?'

'Het allereerste wat hij zei toen ik alles had verteld was:

“Jongen, wat heb jij een moed getoond door je moeder en je zusjes te willen beschermen.” Ik zie tranen in Justins ogen. Hij staart langs me heen en even weten we niets te zeggen. Na een paar seconden herpakt hij zich. ‘Nooit eerder had iemand dat tegen me gezegd.’

Wat een moed heb jij getoond. Het zijn de woorden die wekenlang blijven hangen. Ik slaap onrustig, want die woorden raken me diep. De waarheid is hard. De moed die hij toonde heb ik destijds niet gezien. En met mij geen enkele hulpverlener.

Ambulante hulpverleners, raadsonderzoekers, groepsleiders, politieagenten. We zagen niet hoe hij een ultieme poging deed om zijn moeder en zusjes te beschermen. Een poging om het thuis weer veilig te krijgen. Alles wat wij zagen was een escalatie thuis, gevaar, onveiligheid door dat mes, een onmachtige moeder en een onmachtige jongen. Een jongen die opgroeide zonder vader. Die thuis vastliep met een moeder die haar kinderen niet aankon en de verkeerde partners aantrok.

Hoe heb ik dat niet kunnen zien? Ja, ik was met mijn drieëntwintig jaar nog maar een jonge, beginnende gezinsvoogd. Maar het alleen afschuiven op mijn onervarenheid zou te gemakkelijk zijn. De pijnlijke waarheid ligt dieper: het jeugdzorgsysteem is niet ingericht op de juiste vaardigheden. Tijdens mijn opleiding werd ik getraind in methodische kennis en in het hanteren van professionele afstand. In het maken van veiligheidsafspraken en het voorkomen van geweld. Alles gericht op de mentale kennis. Boekwerken vol regels, procedures, methodieken, richtlijnen en kaders. Begrijp me niet verkeerd, die zijn ongelofelijk helpend.

Toch is er één grote maar: de focus op kennis en distantie verblindt je hart en brengt geen verbinding. Geen contact met je intuïtie, met je hart, met het menselijke, het écht kunnen zien.

Tijdens mijn achttienjarige carrière in de jeugdbescherming zag ik honderden kinderen en gezinnen voorbijkomen. Vele malen heb ik mij uitgesproken. Kwaad gemaakt en gestreden voor zaken die we inmiddels hebben veranderd. Zoals gelijke behandeling voor ieder kind dat een plek buiten het eigen gezin nodig heeft en het niet meer samen plaatsen van jongeren die een misdrijf hebben gepleegd met jongeren die om andere redenen opvang nodig hebben. Na het gesprek met Justin besepte ik dat we er nog lang niet zijn. Nog altijd is het systeem leidend binnen de jeugdzorg. Regels en procedures staan voorop. Dat is belangrijk, die zijn er niet voor niets. Maar het menselijke, ons gevoel, onze intuïtie, raakt daardoor op de achtergrond.

Justin was maar een van de vele kinderen binnen de jeugdzorg. Een van de vele kinderen die ter wereld komen en niet het geluk hebben in een stabiele thuissituatie op te groeien. Denk aan ouders die met van alles bezig zijn, behalve met hun kind. Ouders met psychische stoornissen, met een eigen gebroken jeugd en gebrek aan liefde. Ouders die kampen met een alcohol- en/of drugsverslaving. Wat als je als kind niet van je ouders afhankelijk bent, maar van andere volwassenen, van de samenleving om je heen, van hulpverleners, van een hulpverleningssysteem? Hoe kwetsbaar ben je dan? Hoe zorgen we dat we deze kinderen écht helpen?

De verantwoordelijkheid voor hen hebben we onderge-

bracht en belegd bij gemeenten, jeugdbescherming, pleegzorg en andere organisaties. Waarmee we indirect zeggen: ‘Zij lossen het maar op’ en ‘Het is niet mijn probleem’. Totdat het misgaat met een volwassen geworden kind uit de jeugdzorg, dan is het in één klap wel ons probleem. Beschadigde kinderen betekenen vaak beschadigde volwassenen. Een volwassen geworden kind dat op straat zwerft en overlast geeft, een beschadigde volwassene die een kind misbruikt – dit zijn wellicht nog excessen. Dichter bij huis zien we het misschien bij onszelf, of het is wellicht je buurman of buurvrouw met trauma’s uit de kindertijd met wie je geen opbouwend gesprek kunt voeren over geluidsoverlast of de plek van de schutting. Het onschuldige kind van nu wordt op een dag onderdeel van de volwassen samenleving. Vraagt dit niet om een andere manier van kijken naar hoe we met onze kinderen omgaan?

Dit boek is mijn zoektocht, mijn terugblik, naar dat wat ik zie in de samenleving. Hoe regels en procedures de afgelopen decennia leidend zijn geworden en hoe het menselijke, het hart, naar de achtergrond is geraakt. Dat geldt niet alleen in de jeugdzorg maar is op vele andere plekken zichtbaar.

Aan de hand van uiteenlopende, waargebeurde verhalen neem ik je mee door mijn praktische ervaring van werken binnen Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond, en mijn leven buiten mijn werk. Om aan te tonen wat het verschil is tussen leidende regels, financiën en procedures en het zachte, krachtige menselijke. Van hard naar hart. Om op inhoud te duiden hoe het systeem op dit moment leidend is en dat het lot van Justin daarin niet op zichzelf staat. Om

duidelijk te maken dat het ons als land iets vertelt en dat we in het nu het verschil moeten maken, voor al die kinderen die op dit moment van ons afhankelijk zijn. Omdat dit ons allemaal raakt en aan het hart gaat.

I

2005

Met een klap dwing ik de wekker tot stilte. Daglicht door een kier van het gordijn bijt in mijn ogen. Vandaag is het woensdag. De eerste dag van mijn grotemensenbestaan, mijn eerste werkdag bij de jeugdbescherming.

Drie maanden geleden ben ik verhuisd voor de liefde. Een behoorlijke stap voor een meisje uit het oosten, geboren en getogen in Hellendoorn. Maar op tweeëntwintigjarige leeftijd verlaat ik Twente voor de Havenstad.

Met het diploma Social Work op zak solliciteerde ik naar een baan bij Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond. Heel eerlijk: die sollicitatie was niet uit idealisme. Ik zocht simpelweg een baan als afgestudeerde en verse bewoner van de metropool van Zuid-Holland. Maar tot mijn eigen verbazing werd ik binnen de kortste keren aangenomen.

Om tien voor negen meld ik me aan de balie.

‘Marloes Alferink. Ik kom voor manager mevrouw Klaassen, ik start vandaag als gezinsvoogd.’

‘Dag Marloes. Als je die gang door loopt kom je bij het kantoor uit. Ze wachten op je.’

Ik glim van trots als ik mijn eerste passen zet in de werkomgeving van de jeugdbescherming aan de Westblaak. De ontvangst

en de korte kennismaking met mijn collega's verlopen soepel en ik geniet van het uitzicht op de levendige skatebaan. Toch blijft een stemmetje in mijn hoofd waakzaam. Wat als ik niet geschikt blijkt te zijn? Wat als ik faal? Misschien bak ik er wel niets van.

Dat gevoel wordt diezelfde middag nog eens versterkt als ik met mijn ervaren collega Tamara meega op een begeleid huisbezoek. Ze is gezinsvoogd van een zevenjarige tweeling die uit huis is geplaatst en binnenkort zal ik deze familie van haar overnemen. Net nadat Tamara me aan de vader van de tweeling heeft voorgesteld, werpt hij me toe: 'En dan ga jij me zeker vertellen hoe ik mijn kind moet opvoeden? Man, je had mijn eigen dochter kunnen zijn!'

'We nemen niet zomaar iedereen aan,' legt Tamara aan de man uit. 'Als Marloes geschikt blijkt te zijn, dan heeft dat een heel goede reden.'

De man lijkt te kalmeren, maar zijn boosheid raakt mij wel degelijk. Daarbij heeft hij een punt. Wat weet ik, als pas afgestudeerde tweeëntwintigjarige, er nu eigenlijk van?